

Påvirkning og atferdsendring

Torleif Halkjelsvik, FHI

Sentrale fagfelt innen påvirkning og atferdsendring

- Sosialpsykologi (generell påvirkning og atferdsendring)
- Helsepsykologi
- Helsekommunikasjon
- Atferdsøkonomi/Judgment & Decision making (Beslutning- og bedømmelsespsykologi)
- Forbrukeratferd (Consumer psychology)

Oversikt

- Å skape motivasjon til handling
  - Endring av tanker og følelser for og imot en atferd
  - Incentiver
  - Sosial motivasjon
  - Motivasjon må være «aktivert» for å virke (f.eks. bruk av triggere)
- Øke mestringstro og forenkle atferd
  - Fjerne opplevde og faktiske barrierer->*øke mestringstro*
  - Forenkle atferd
    - Valgarkitektur
    - Automatisere handlinger

Å skape motivasjon til handling

- Tanker og følelser for og imot en atferd
->**Holdninger** (kognitive og affektive komponenter)

Melon er sunt

Melon

Rotter sprer Salmonella og Leptospira-bakterier

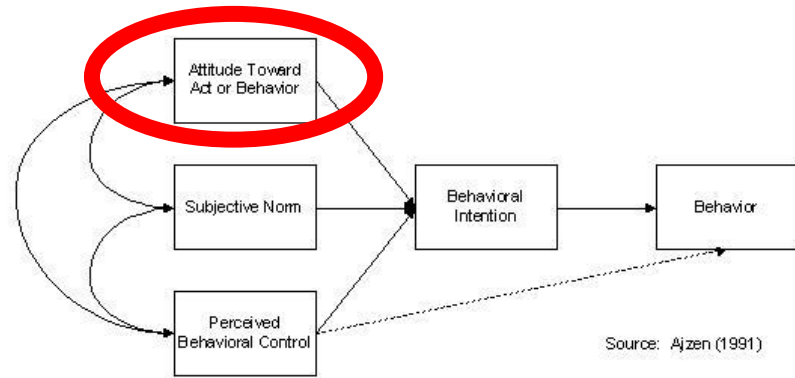
Rotte

Å skape motivasjon til handling

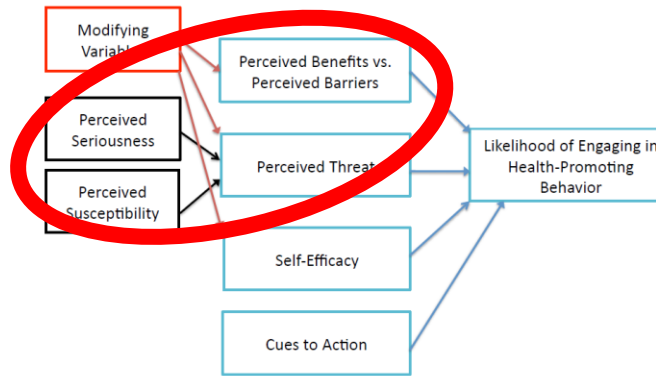
- Endring av tanker og følelser for og imot en atferd kan bidra til atferdsendring. (Ofte beskrevet som *holdningsendring*).

Grunner/følelser for og imot en atferd (holdning)

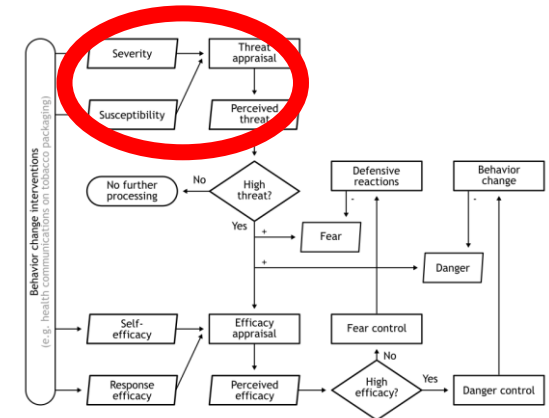
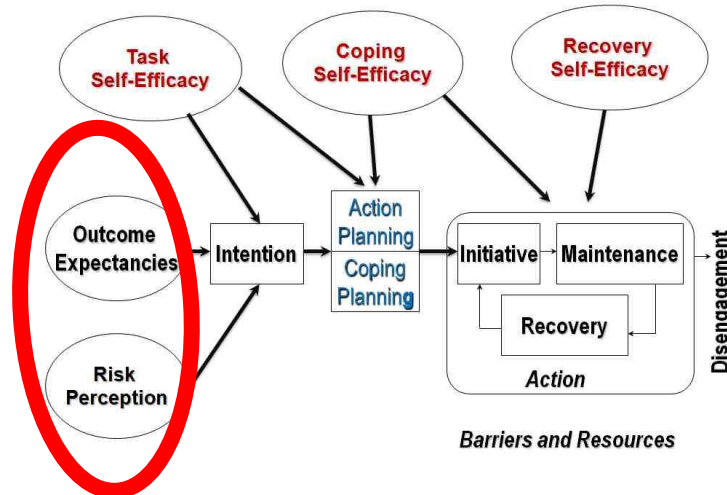
Theory of Planned behavior

The Health Belief Model

Stages of Processes of Change

Eksempler på strategier for holdningsendring (eller endring av tro/forventninger/trussel/etc.)

- Legge til argumenter for
- Fjerne argumenter imot
- Justere vektlegging av argumenter

- Overflatisk vs. grundig prosessering av budskap
  - Av og til kan «argumentet» være at noe er vanlig eller at avsenderen ser ut som en lege.

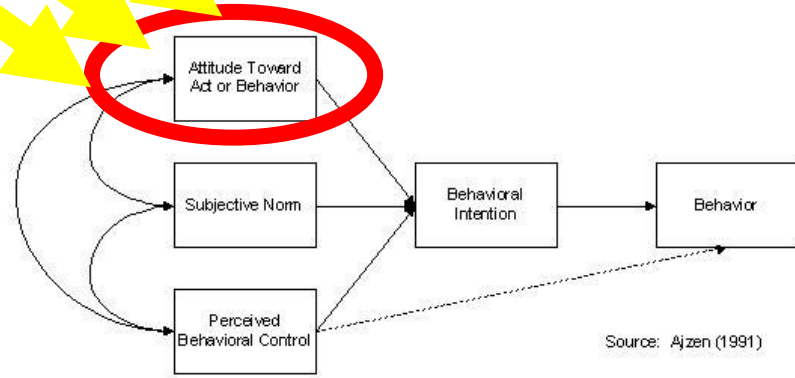
Å skape motivasjon til handling

- Endring av tanker og følelser for og imot en atferd kan bidra til atferdsendring. (Ofte beskrevet som *holdningsendring*).
- Endring av selve konsekvensene (kostnad og gevinst/belønning) kan bidra til atferdsendring. (Typisk beskrevet som endring av *insentiver*)

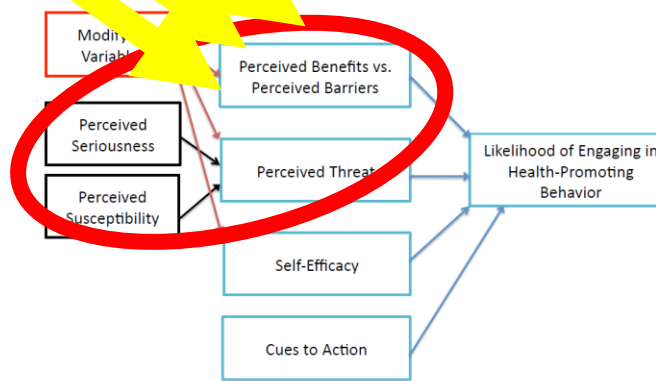

Hvor kommer **insentiver** inn i bildet?

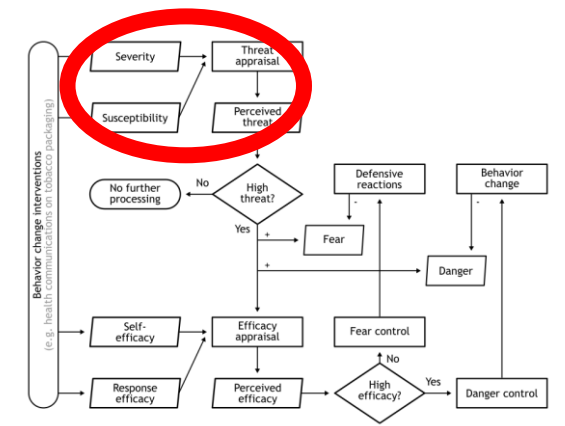
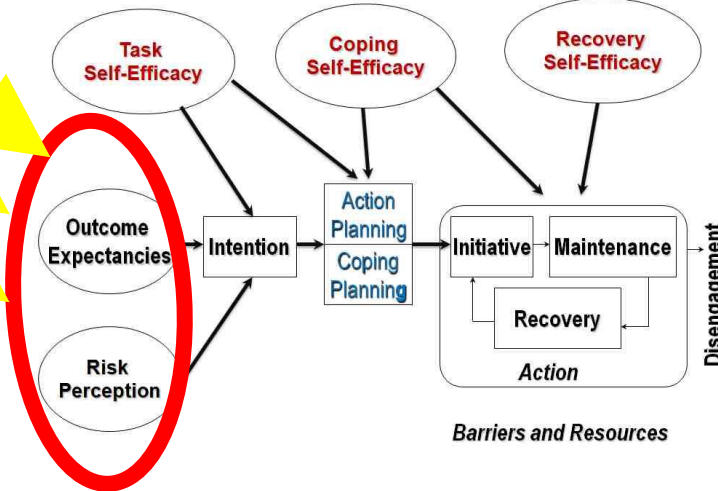
Theory of Planned behavior

The Health Belief Model

Stages of Change

Eksempler på endring av insentiver

- Skatt på usunne varer
- Økonomisk kompensasjon/belønning
  - Rabattkuponger til røykfrie gravide
  - Ekstra sosialstønad til barnefamilier hvis oppdatert vaksineplan
- «Side bets» / Belønne og straffe seg selv

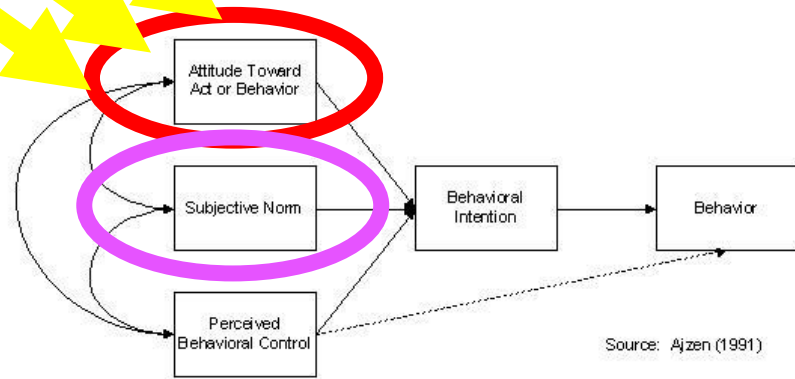
www.stickK.com

Å skape motivasjon til handling

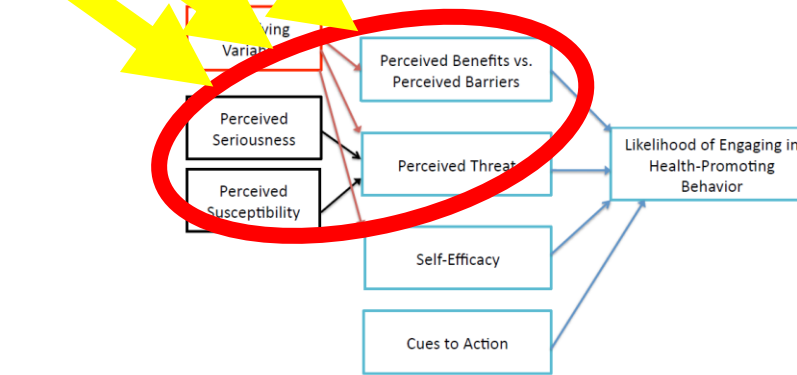
- Endring av tanker og følelser for og imot en atferd kan bidra til atferdsendring. (Ofte beskrevet som *holdningsendring*).
- Endring av selve konsekvensene (kostnad og gevinst/belønning) kan bidra til atferdsendring. (Typisk beskrevet som endring av *insentiver*)
- Endring av sosial motivasjon

Sosial motivasjon

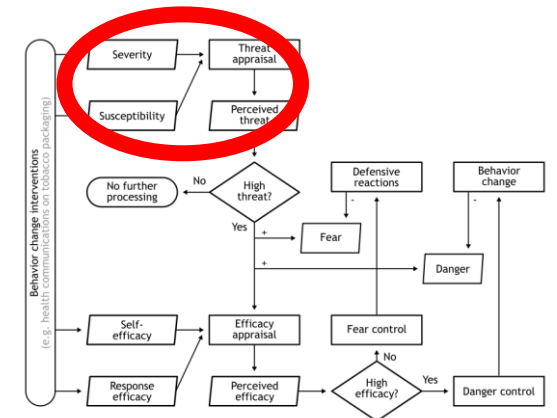
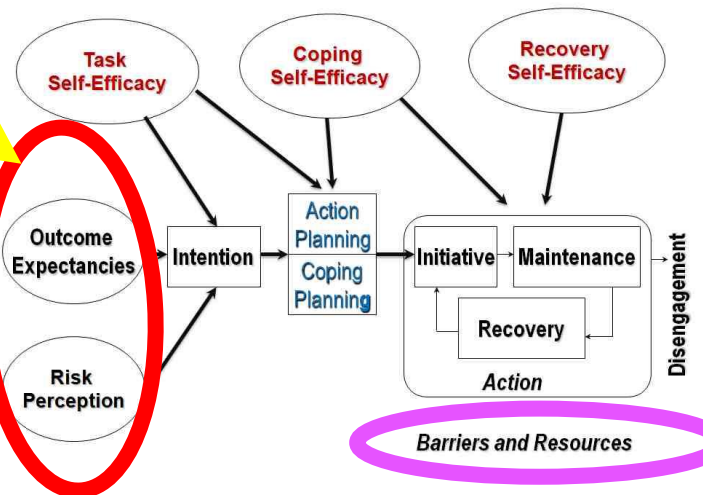
Theory of Planned behavior

The Health Belief Model

Stages of Change

Eksempler på endring av sosial motivasjon

Hva gjør andre? Hva forventer andre at jeg gjør? Hva er akseptert?

- Sosiale normer
  - Deskriptive normer. «Social proof»: Alle gjør det = må være riktig
  - Injuktive normer. Hva (tror du) er akseptert
  - Endring av oppfattelsen av normer kan føre til atferdsendring
- Sosial støtte (forventingspress, ressurs, men også mål/belønning i seg selv)
  - AA, Selvhjelpsgrupper
  - Terapi/rådgivning
  - Gifte seg?

Å skape motivasjon til handling

- Endring av tanker og følelser for og imot en atferd (holdningsendring)
=endring av motivasjon->atferdsendring
- Endring av selve konsekvensene (kostnader og belønninger) av en atferd
=endring av motivasjon->atferdsendring
- Endring i opplevelsen av hva andre gjør og mener
=endring av motivasjon->atferdsendring

Hvor kommer motivasjonen fra?

Behov

For eksempel:

- Fysiologiske behov
- Sikkerhet
- Selvfølelse
- Makt/påvirkning
- Autonomi
- Kompetanse
- Sosiale behov

Verdier

- Makt
- Prestasjon
- Hedonisme
- Stimulering
- Autonomi
- Universalisme
- Menneskekjærlighet
- Tradisjon
- Konformitet
- Sikkerhet

Motivasjon endrer seg over tid, situasjoner og tilstander

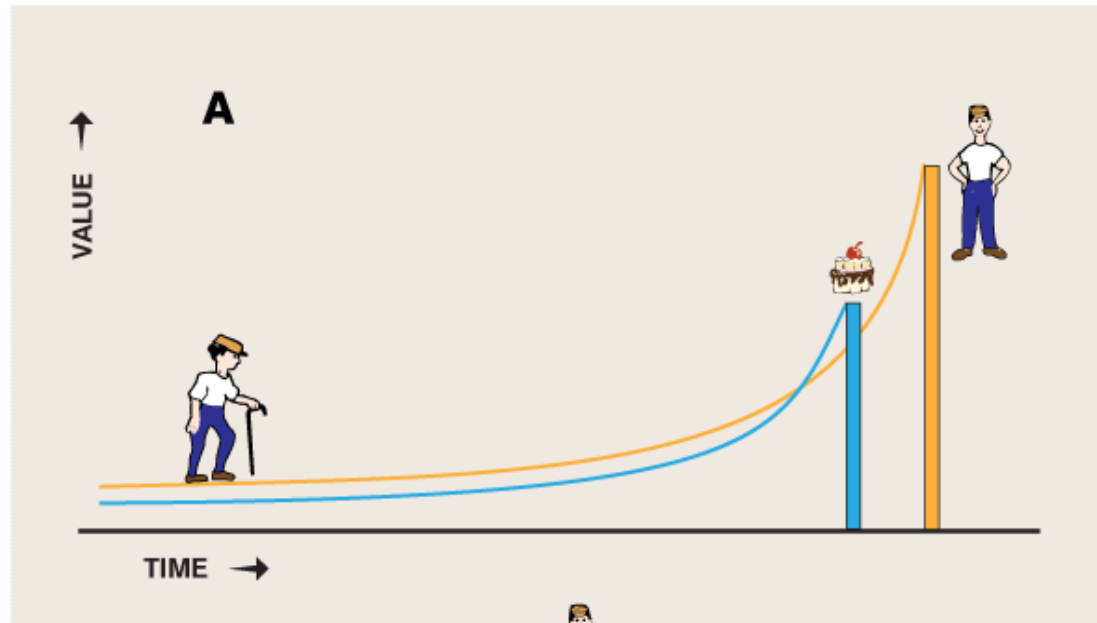
- For at insentiver/holdninger/sosial forventninger skal påvirke atferd må de være aktiverte når du skal utføre atferden.
- Triggere eller cues/signal kan aktivere motivasjon og bidra til ønsket atferd.
- MEN: Triggere eller cues/signal kan også aktivere andre former for motivasjon.

Motivasjon endrer seg over tid, situasjoner og tilstander

- Konflikt mellom umiddelbar belønning og det som gir størst belønning på lengre sikt.

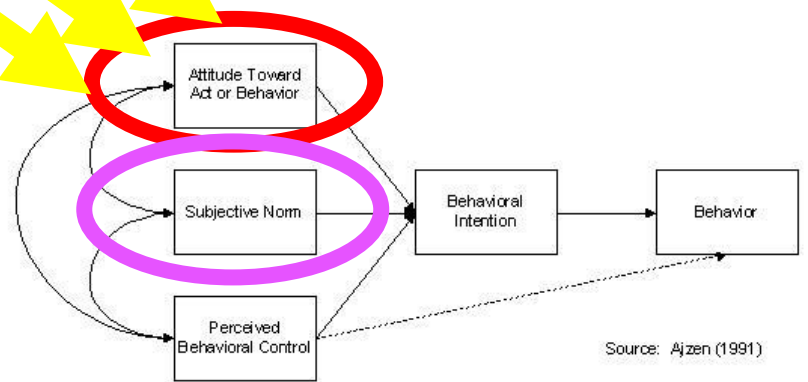

Å skape motivasjon til handling

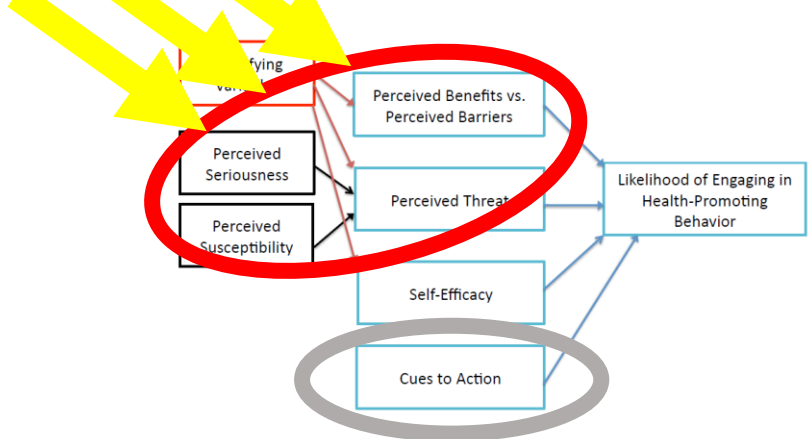
- Endring av tanker og følelser for og imot en atferd (holdningsendring)
=endring av motivasjon->atferdsendring
- Endring av selve konsekvensene (kostnader og belønninger) av en atferd
=endring av motivasjon->atferdsendring
- Endring i opplevelsen av hva andre gjør og mener
=endring av motivasjon->atferdsendring
- Motivasjon endrer seg over tid, situasjoner og tilstander. Derfor må motivasjonen være «aktivert» for å virke.

Motivasjon må aktiveres

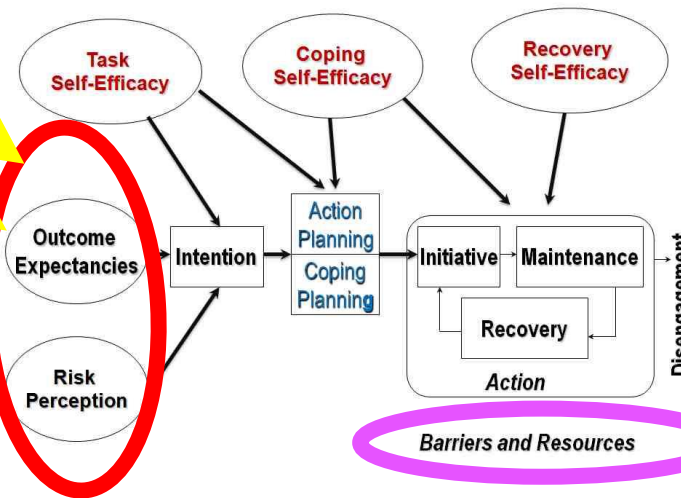
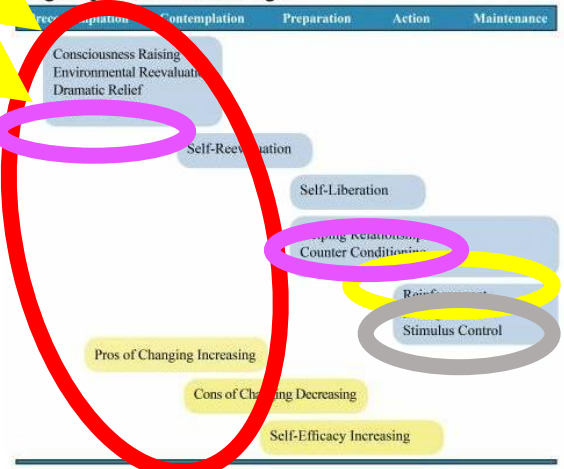
Theory of Planned behavior

The Health Belief Model

Stages by Processes of Change

Oversikt

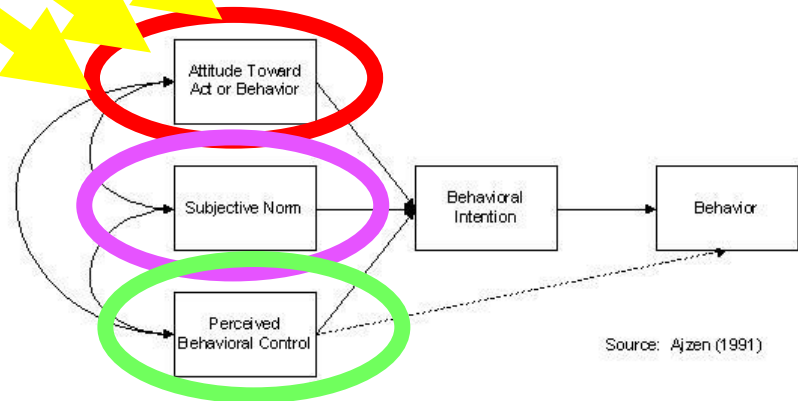
- Å skape motivasjon til handling
  - Endring av tanker og følelser for og imot en atferd
  - Incentiver
  - Sosial motivasjon
  - Motivasjon må være «aktivert» for å virke (f.eks. bruk av triggerere)
- Øke mestringstro og forenkle atferd
  - Fjerne opplevde og faktiske barrierer -> øke *mestringstro*
  - Forenkle atferd
    - Valgarkitektur
    - Automatisere handlinger (gjøre det riktige uten å måtte tenke)

Øke mestringstro og forenkle atferd

- Mestringstro («Self-efficacy») sentralt begrep i teorier om helseatferd
  - Handler om troen på at man har evner og kunnskap til å få noe til
  - Fjerne faktiske og tenkte barrierer
- Forenkle atferd
  - Valgarkitektur (f.eks. hvordan alternativer blir presentert)
  - Automatisere handlinger (gjøre det riktige uten å måtte tenke)

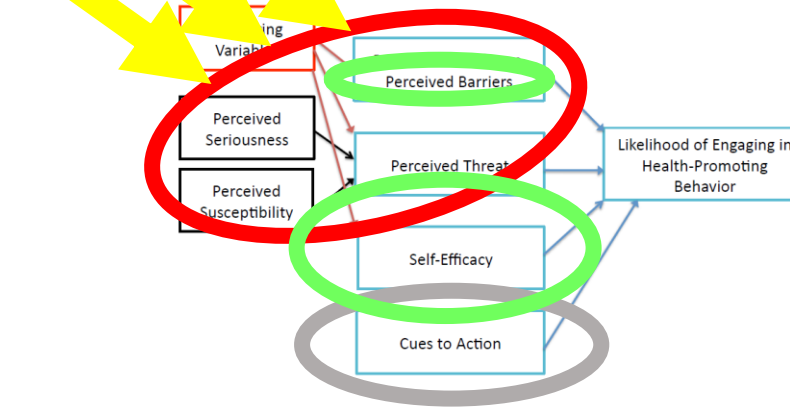
Øke mestringstro og forenkle atferd

Theory of Planned behavior

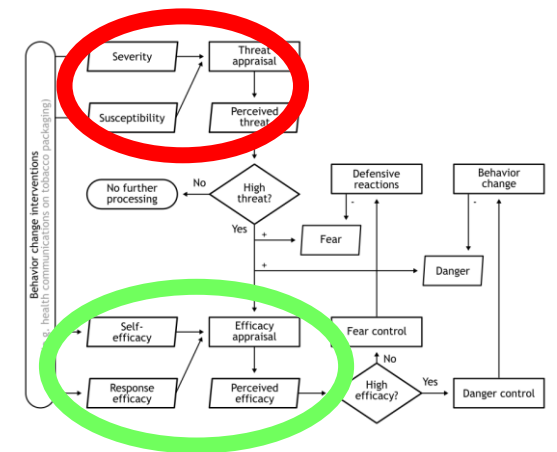
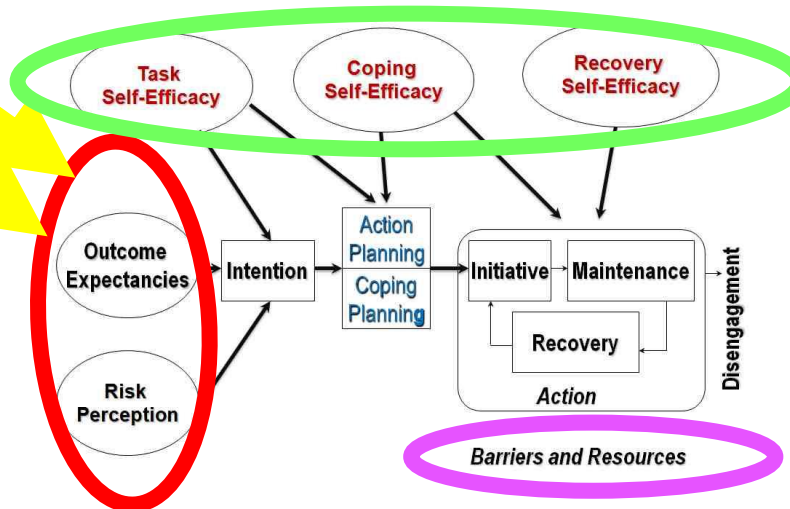

Source: Ajzen (1991)

The Health Belief Model

Stages by Processes of Change

Øke mestringstro og forenkle atferd

- Endre opplevde og faktiske hindringer (øke mestringstro)
  - Informere om hvordan man gjør noe
  - Hjelp til gjennomføring første gang/øve/prøve
  - Modell-læring
  - Oppmuntring
- Forenkling av atferd
  - Valgarkitektur
    - Default option
    - Forenkling av valgstruktur (f.eks. rekkefølge og enkel fremstilling av alternativer)
    - Sjekklistor
  - Automatisere handlinger
    - Planlegging av hvordan løse potensielle hindringer.
    - Implementeringsintensjoner (bruk av cues/triggere) «Når jeg ser X, gjør jeg Y»

Oversikt

- Å skape motivasjon til handling
  - Endring av tanker og følelser for og imot en atferd
  - Incentiver
  - Sosial motivasjon
  - Motivasjon må være «aktivert» for å virke (f.eks. bruk av triggere)
- Øke mestringstro og forenkle atferd
  - Fjerne opplevde og faktiske barrierer->øke mestringstro
  - Forenkle atferd
    - Valgarkitektur
    - Automatisere handlinger